Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a Ddaeth i Ben ar 31 Mawrth 2025

Datganiad cyfrifyddu 2024-25 ar gyfer:

Enw'r corff: Cyngor Cymuned Cerrigydrudion

	Y flwyddyn a ddaeth i ben		Nodiadau a chanllawiau
	31 Mawrth 2024 (£)	31 Mawrth 2025 (£)	**Dylech dalgrynnu'r holl ffigyrau i'r £ agosaf. Peidiwch â gadael unrhyw flychau yn wag gan gofnodi balansau o £0 neu ddim. Rhaid i bob ffigwr fod yn gyson â'r cofnodion ariannol sylfaenol ar gyfer y flwyddyn berthnasol.**
Datganiad o incwm a gwariant/derbyniadau a thaliadau			
1. Balansau a ddygwyd ymlaen	12,145	11,025	Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddechrau'r flwyddyn fel y'u cofnodwyd yn y cofnodion ariannol. Rhaid iddo fod yn gyson â llinell 7 y flwyddyn flaenorol.
2. (+) Incwm o drethiant lleol/ardoll	7,500	10,000	Cyfanswm yr incwm a dderbyniwyd/derbyniadwy yn ystod y flwyddyn o drethiant lleol (praesept) neu ardoll/cyfraniad gan brif gyrff.
3. (+) Cyfanswm derbyniadau eraill	4,983	6,979	Cyfanswm incwm neu dderbyniadau a gofnodwyd yn y llyfr arian parod namyn y symiau a gynhwysir yn llinell 2. Mae'n cynnwys grantiau cymorth, dewisol a refeniw.
4. (-) Costau staff	1,749	2,060	Cyfanswm gwariant neu daliadau a wnaed i bob cyflogai ac ar ei ran. Dylech gynnwys cyflogau, lwfansau trethadwy, TWE ac YG (cyflogeion a chyflogwyr), cyfraniadau pensiwn a chostau terfynu. Ni ddylech gynnwys ad-dalu mân dreuliau.
5. (-) Llog ar fenthyciadau/ ad-daliadau cyfalaf	0	0	Cyfanswm gwariant neu daliadau cyfalaf a llog a wnaed yn ystod y flwyddyn ar fenthyciadau allanol (os o gwbl).
6. (-) Cyfanswm taliadau eraill	11,854	15,831	Cyfanswm gwariant neu daliadau fel y'u cofnodwyd yn y llyfr arian parod namyn costau staff (llinell 4) a llog ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf (llinell 5).
7. (=) Balansau a gariwyd ymlaen	11,025	10,113	Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn. Rhaid iddo fod yn hafal i (1+2+3) – (4+5+6).
Datganiad o falensau			
8. (+) Dyledwyr	0	0	**Cyfrifon incwm a gwariant yn unig:** Nodwch werth dyledion sy'n ddyledus i'r corff ar ddiwedd y flwyddyn.
9. (+) Cyfanswm arian parod a buddsoddiadau	11,025	10,113	**Pob cyfrif:** Swm yr holl gyfrifon banc cyfredol a chadw, daliadau ariannol a buddsoddiadau a ddelir ar 31 Mawrth. Rhaid i hyn fod yn gyson â balans cysoni'r llyfr arian parod yn unol â'r cysoniad banc.
10. (-) Credydwyr	0	0	**Cyfrifon incwm a gwariant yn unig:** Nodwch werth yr arian sy'n ddyledus gan y corff (heblaw benthyciadau) ar ddiwedd y flwyddyn.
11. (=) Balansau a gariwyd ymlaen	11,025	10,113	**Dylai cyfanswm y balansau fod yn hafal i linell 7 uchod:** Nodwch gyfanswm (8+9-10).
12. Cyfanswm asedau sefydlog ac asedau hirdymor	83,321	84,686	Gwerth cofrestr asedau a buddsoddiadau pob ased sefydlog ynghyd ag unrhyw asedau hirdymor eraill a ddelir ar 31 Mawrth.
13. Cyfanswm benthyciadau	0	0	Balans cyfalaf dyledus pob benthyciad gan drydydd partïon ar 31 Mawrth (gan gynnwys PWLB).

Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Rydym yn cydnabod, fel aelodau o'r Cyngor, ein cyfrifoldeb am sicrhau bod system rheolaeth fewnol gadarn ar waith, gan gynnwys paratoi'r datganiadau cyfrifyddu. Rydym yn cadarnhau, hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, o ran y datganiadau cyfrifyddu ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025, ein bod wedi gwneud y canlynol:

	Cytunwyd?		Mae 'DO' yn golygu bod y Cyngor:	Pecyn Cymorth
	Do	Naddo*		
1. Mewn ymgynghoriad â'r gymuned, rydym wedi datblygu gweledigaeth a diben ar gyfer y Cyngor ac wedi defnyddio'r weledigaeth hon i oleuo cynlluniau, cyllideb a gweithgareddau'r Cyngor.	X		Wedi ymgynghori â'r gymuned ac wedi canolbwyntio ei weithgareddau i ddiwallu anghenion y gymuned.	A, C
2. Rydym wedi mabwysiadu Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau a swyddogion ac wedi rhoi cynllun hyfforddi priodol ar waith ar gyfer aelodau i sicrhau bod yr holl gynghorwyr yn deall eu rôl a'u cyfrifoldebau.	X		Yn sicrhau bod cynghorwyr yn deall eu rolau a'u cyfrifoldebau a'u bod wedi eu harfogi i'w cyflawni.	B
3. Rydym wedi sicrhau ein bod yn cyhoeddi'n electronig yr wybodaeth y mae'n ofynnol yn gyfreithiol i'r Cyngor ei chyhoeddi, ar ei wefan yn [mewnosodwch enw'r wefan].	X		Yn dryloyw ynglŷn â'i weithgareddau ac yn darparu'r holl wybodaeth ar gyfer y cyhoedd sy'n ofynnol yn gyfreithiol.	A, C, D, E
4. Rydym wedi cymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio â deddfau a rheoliadau perthnasol wrth arfer ei swyddogaethau, gan gynnwys cyflogi staff a thalu lwfansau i aelodau.	X		Wedi gwneud dim ond y pethau y mae ganddo'r pŵer cyfreithiol i'w gwneud ac wedi cydymffurfio â chodau ymarfer a safonau yn y ffordd y mae'n gwneud hynny.	
5. Rydym wedi mabwysiadu rheolau sefydlog, rheoliadau ariannol a chylchoedd gorchwyl ac yn sicrhau bod y rhain yn cael eu dilyn wrth gynnal busnes gan gynnwys swyddogaethau a ddirprwywyd i bwyllgorau.	X		Wedi mabwysiadu rheolau a gweithdrefnau i lywodraethu sut y mae'r Cyngor yn cynnal ei fusnes gan gynnwys caffael nwyddau a gwasanaethau.	B, E
6. Rydym wedi sefydlu trefniadau ar gyfer: • Rheoli ariannol effeithiol gan gynnwys pennu a monitro cyllideb y Cyngor • Cadw cofnodion cyfrifyddu a chofnodion ariannol eraill sy'n gywir ac yn gyfoes a diogelwch yn cofnodion hynny • Adnabod rhwymedigaethau, ymrwymiadau, digwyddiadau a thrafodiadau posibl a allai gael effaith ariannol ar y Cyngor	X		Wedi cyfrifo ei ofyniad cyllidebol yn unol â'r gyfraith ac yn monitro ei sefyllfa ariannol mewn modd priodol trwy gydol y flwyddyn.	D
7. Rydym wedi cynnal system rheolaeth fewnol a rheoli risgiau ddigonol, gan gynnwys: • mesurau sydd wedi'u bwriadu i atal a chanfod twyll a llygredigaeth gan gynnwys gweithdrefnau wedi'u dogfennu'n glir ar gyfer awdurdodi a gwneud taliadau • asesu a rheoli risgiau sy'n wynebu'r Cyngor • system archwilio mewnol ddigonol ac effeithiol ac wedi adolygu effeithiolrwydd y trefniadau hyn.	X		Wedi gwneud trefniadau priodol ac wedi derbyn cyfrifoldeb am ddiogelu arian ac adnoddau cyhoeddus sydd yn ei ofal gan gynnwys trefnu bod person cymwys, sy'n annibynnol ar y rheolaethau a'r gweithdrefnau ariannol, yn rhoi barn wrthrychol i ddynodi a yw'r rhain yn diwallu anghenion y corff.	D, E
8. Rydym wedi cymryd camau gweithredu priodol ar bob mater a godwyd mewn adroddiadau blaenorol gan archwilwyr mewnol ac allanol.	X		Wedi ystyried a chymryd camau gweithredu priodol i fynd i'r afael â gwendidau/materion a ddygwyd i'w sylw gan archwilwyr mewnol ac allanol.	D, E

* Cynhwyswch esboniad ar gyfer unrhyw atebion 'NADDO' os gwelwch yn dda

	Cytunwyd?		Mae 'DO' yn golygu bod y Cyngor:	Pecyn Cymorth
	Do	Naddo*		
9. Rydym wedi rhoi cyfle priodol i arfer hawliau etholwyr yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.	X		Wedi rhoi'r cyfle i bob person â buddiant edrych ar gyfrifon y corff fel a nodir yn yr hysbysiad o archwiliad a gyhoeddwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol.	E
10. Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol – Mae'r Cyngor wedi penderfynu mabwysiadu'r Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol a nodir yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021	X		Yn bodloni'r meini prawf cymhwystra i arfer y Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol.	E

* Cynhwyswch esboniad ar gyfer unrhyw atebion 'NADDO' os gwelwch yn dda

Nodiadau datgelu ychwanegol

Cynhwyswch yma unrhyw ddatgeliadau ychwanegol sy'n angenrheidiol ym marn y Cyngor i gynorthwyo'r darllenydd i ddeall y datganiad cyfrifyddu a/neu'r datganiad llywodraethu blynyddol

Darperir yr wybodaeth ganlynol i gynorthwyo'r darllenydd i ddeall y datganiadau cyfrifyddu a/neu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol
1. Gwariant dan A137 Deddf Llywodraeth Leol 1972 Mae Adran 137(1) Deddf 1972 yn caniatáu i'r Cyngor wario ar weithgareddau nad oes ganddo unrhyw bwerau penodol eraill ar eu cyfer os yw'r Cyngor o'r farn bod y gwariant er lles, ac y bydd yn dwyn budd uniongyrchol i, yr ardal neu unrhyw ran ohoni, neu'r cyfan neu rai o'i thrigolion, ar yr amod bod y budd yn gymesur â'r gwariant. Mae Adran 137(3) hefyd yn caniatáu i'r Cyngor ysgwyddo gwariant at rai dibenion elusennol ac eraill. Yr uchafswm gwariant y gellid ei ysgwyddo dan adran 137(1) a (3) ar gyfer blwyddyn ariannol 2024-25 oedd £10.81 yr etholwr. Yn 2024-25, fe wnaeth y Cyngor daliadau yr oedd eu cyfanswm yn £0.00 dan adran 137. Mae'r taliadau hyn wedi'u cynnwys o fewn 'Taliadau eraill' yn y Datganiad Cyfrifyddu.
2.

Cronfeydd Ymddiriedolaeth

Cronfeydd ymddiriedolaeth – Mae'r Cyngor yn gweithredu fel unig ymddiriedolwr ar gyfer, ac mae'n gyfrifol am reoli, cronfa(cronfeydd)/asedau ymddiriedolaeth. Nid ydym yn cynnwys trafodiadau sy'n ymwneud â'r ymddiriedolaethau hyn yn y Datganiad Cyfrifyddu. Yn ein cymhwyster fel ymddiriedolwr, rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldeb mewn perthynas â'r atebolrwydd am y gronfa(cronfeydd) gan gynnwys adrodd ariannol ac, os yw'n ofynnol, archwilio annibynnol.	**Do**	**Nad do**	**Am h.** X	Wedi cyflawni ei holl gyfrifoldebau lle mae'n unig ymddiriedolwr rheoli ar gyfer ymddiriedolaeth leol neu ymddiriedolaethau lleol.

Cymeradwyaeth ac ardystiad y Cyngor

Y Cyngor sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiadau cyfrifyddu a'r datganiad llywodraethu blynyddol yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (y Ddeddf) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Ardystiad gan y Swyddog Cyllid Cyfrifol Ardystiaf fod y datganiadau cyfrifyddu yn y Ffurflen Flynyddol hon yn rhoi darlun teg o sefyllfa ariannol y Cyngor, a'i incwm a'i wariant, neu'n cyflwyno'r derbyniadau a'r taliadau'n briodol, yn ôl y digwydd, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025.	**Cymeradwyaeth gan y Cyngor** Cadarnhaf fod y datganiadau cyfrifyddu hyn a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi eu cymeradwyo gan y Cyngor o dan gyfeirnod cofnod: **Cyfeirnod cofnod:** [1.2] 15/7/2025.
Llofnod y Swyddog Cyllid Cyfrifol: CE Humphreys.	**Llofnod y Cadeirydd:** LMorris
Enw: Carol Eirian Humphreys	**Enw:** Llio Haf Morris
Dyddiad: 15/7/2025	**Dyddiad:** 15/7/2025.

* Cynhwyswch esboniad ar gyfer unrhyw atebion 'NADDO' os gwelwch yn dda

Adroddiad archwilio mewnol blynyddol ar gyfer:

Enw'r corff: **Cyngor Cymuned Cerrigydrudion**

Mae archwiliad mewnol y Cyngor, gan weithredu'n annibynnol ac ar sail asesiad o risg, wedi cynnwys cynnal asesiad detholus o gydymffurfiaeth â'r gweithdrefnau a'r rheolaethau perthnasol y disgwylir iddynt fod ar waith yn ystod y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025.

Cynhaliwyd yr archwiliad mewnol yn unol ag anghenion y Cyngor a'r gwaith a drefnwyd. Ar sail y canfyddiadau yn y meysydd a archwiliwyd, ceir crynodeb o gasgliadau'r archwiliad mewnol yn y tabl hwn. Nodir isod amcanion rheolaeth fewnol a chasgliadau'r archwiliad mewnol ar ôl ystyried a gafodd yr amcanion canlynol o ran rheolaeth, ym mhob ffordd arwyddocaol, eu bodloni trwy gydol y flwyddyn ariannol i safon sy'n ddigonol i ddiwallu anghenion y Cyngor.

	Cytunwyd?				**Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)**
	Do	**Nadd o***	**Amh.**	**Heb ei gynnwys***	
1. Mae llyfrau cyfrifon priodol wedi cael eu cadw'n briodol trwy gydol y flwyddyn.	X				Wedi cysoni'r derbyniadau a'r taliadau a nodir gyda'r cyfriflenni banc.
2. Bodlonwyd rheoliadau ariannol, ategwyd taliadau gan anfonebau, cymeradwywyd gwariant a rhoddwyd cyfrif yn briodol am TAW.	X				O'r gwaith samplo, yr ydym wedi gwirio fod cofnod digonol wedi ei wneud yn y cofnodion, ac bod dogfennau priodol i gefnogi beth a welwyd.
3. Asesodd y corff y risgiau sylweddol i gyflawni ei amcanion ac adolygodd ddigonolrwydd y trefniadau ar gyfer rheoli'r rhain.		X			Fe oedd polisi yswiriant digonol i'w weld mewn lle, ond nid oedd asesiad risg a trafodaeth ar gyfer eu rheoli wedi ei gario allan yn y flwyddyn. Dylai'r asesiad risg gael ei gario allan pob blwyddyn, gyda canlyniad y broses/camau i'w lliniaru ayyb yn cael ei recordio ac eu gweithredu. Dylid pwynt i gadarnhau ei drafod gael eu gynnwys yn y munudau.
4. Deilliodd y gofyniad blynyddol am braesept/ardoll/adnoddau o broses gyllidebu ddigonol, cafodd cynnydd yn erbyn y gyllideb ei fonitro'n rheolaidd, ac roedd y cronfeydd wrth gefn yn briodol.	X				Paratowyd cynllun gwariant ar gyfer y flwyddyn ond welwyd tystiolaeth yn y munudau i gofnodi fod y cynnydd yn erbyn y gyllideb yn cael ei fonitro yn rheolaidd.
5. Cafodd yr incwm disgwyliedig ei dderbyn yn llawn, ar sail prisiau cywir, ei gofnodi'n briodol a'i fancio'n brydlon, a rhoddwyd cyfrif yn briodol am TAW.	X				Y prif dderbyniadau wedi eu gwirio.
6. Ategwyd taliadau arian mân yn briodol gan dderbynebau, cymeradwywyd gwariant a rhoddwyd cyfrif yn briodol am TAW.			X		Nid oedd y Cyngor yn cadw arian mân bach.
7. Talwyd cyflogau i gyflogeion a lwfansau i aelodau yn unol â chymeradwyaethau a gofnodwyd,		X			Cyflog yn cael eu dalu flwyddyn mewn llaw. Adolygwyd y cyflog yn y flwyddyn 2024/25, ac yn ôl y Clerc roedd y

* Cynhwyswch esboniad ar gyfer unrhyw atebion 'NADDO' os gwelwch yn dda

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Nadd o*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
ac fe gymhwyswyd gofynion TWE ac YG yn briodol.					raddfa newydd, y cafodd ei wirio yn funudau Mai 2025, ei ôl ddyddio i ddechrau 2024/25. Nid oedd y swm disgwyliedig yn cytuno a'r P60 a oedd wedi ei weld, ac doedd dim cadarnhad o beth dalwyd drwy'r banc wedi ei dderbyn. Felly nid yw yn bosib cadarnhau os oedd y taliad a wnaeth am y cyfnod, yn 2025/26, yn gywir. O ran taliadau a wnaed yn y flwyddyn i ddiwedd Mawrth 2025, roedd y taliad am y flwyddyn 2023/24 yn cytuno a'r cofnodion cyflog, ac wedi ei nodi yn y munudau. Yr oedd hefyd ail daliad o £160.68, wedi ei wneud ar gyfer 2022/23, ac y mae hwn yn edrych fel gordaliad am y cyfnod hwnnw.
8. Roedd y cofrestrau asedau a buddsoddiadau yn gyflawn, yn gywir, ac fe'u cadwyd yn briodol.	X				Trafodwyd y gofrestr gyda'r clerc ac roedd dau ychwanegiad i'r rhestr. Roedd rhain wedi eu dyddio yn 2023, gyda cynrychiolaeth wedi ei dderbyn mai grantiau wnaeth dalu am rhain yn uniongyrchol.

* Cynhwyswch esboniad ar gyfer unrhyw atebion 'NADDO' os gwelwch yn dda

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Nadd o*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
9. Cafodd cysoniadau cyfrifon banc cyfnodol ac ar ddiwedd y flwyddyn eu cynnal yn briodol.	X				O'r gwaith a wnaed a'r esboniadau a dderbyniwyd, roedd pethau wedi eu gwneud mewn ffordd dderbyniol.
10. Cafodd datganiadau cyfrifyddu a baratowyd yn ystod y flwyddyn eu paratoi ar y sail gyfrifyddu gywir (derbyniadau a thaliadau/incwm a gwariant), roeddent yn gyson â'r llyfr arian parod, wedi'u hategu gan drywydd archwilio digonol o gofnodion sylfaenol, a, lle y bo'n briodol, cafodd dyledwyr a chredydwyr eu cofnodi'n briodol.	X				Paratowyd y cyfrifon a'r adroddiad blynyddol ar sail derbyniadau a thaliadau. Roedd rhain yn cytuno gyda'r symudiadau ar y cyfriflenni banc.
11. Cronfeydd ymddiriedolaeth (gan gynnwys ymddiriedolaethau elusennol). Mae'r Cyngor wedi cyflawni ei gyfrifoldebau fel ymddiriedolwr.			X		Nid oedd cronfeydd o'r fath yn bodoli.

Ar gyfer unrhyw feysydd risg a adnabuwyd gan y Cyngor (rhestrwch unrhyw feysydd risg eraill neu ar ddalenni ar wahân os oes angen) yr oedd rheolaethau digonol yn bodoli:					
	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Nadd o*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
12.			X		
13.			X		
14.			X		

* Os atebwyd 'naddo', nodwch y goblygiadau a'r camau gweithredu sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael ag unrhyw wendid mewn rheolaeth a adnabuwyd (ychwanegwch dudalennau ar wahân os oes angen).

** Os atebwyd 'heb ei gynnwys', nodwch pryd y gwnaethpwyd y gwaith archwilio mewnol mwyaf diweddar yn y maes hwn a phryd y bwriedir ei wneud nesaf, neu os nad oes angen ei gynnwys, rhaid i'r archwilydd mewnol esbonio pam nad oes angen hynny.

Cadarnhau archwiliad mewnol

Yr wyf fi yn cadarnhau nad wyf i, fel archwilydd mewnol y Cyngor, wedi ymgymryd â swyddogaeth reoli na gweinyddol o fewn y corff (gan gynnwys paratoi'r cyfrifon) nac fel aelod o'r corff yn ystod y blynyddoedd ariannol 2024-25 a 2025-26. Cadarnhaf hefyd na fu unrhyw achos o wrthdaro buddiannau ynghylch fy mhenodiad.

Enw'r unigolyn a gynhaliodd yr archwiliad mewnol:	Mr Emyr Rice-Roberts
Llofnod yr unigolyn a gynhaliodd yr archwiliad mewnol:	ER-R
Dyddiad:	9/7/25

* Cynhwyswch esboniad ar gyfer unrhyw atebion 'NADDO' os gwelwch yn dda

Adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol a barn archwilio

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o Ddatganiad Blynyddol **Cyngor Cymuned Cerrig y Drudion** ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025. Cynhaliwyd fy archwiliad ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru ac yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004) a chanllawiau a gyhoeddwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Barn archwilio: Amodol

Heblaw am y materion a adroddir isod yn fy Sail ar Amod, ar sail fy archwiliad, yn fy marn i nid oes unrhyw faterion wedi dod i'm sylw i roi achos i bryder bod, mewn unrhyw agwedd materol, y wybodaeth a adroddir yn y Ffurflen Flynyddol hon:

- nid yw wedi'i baratoi yn unol ag arferion priodol;
- nad yw gofynion deddfwriaethol a rheoleiddiol perthnasol wedi'u bodloni;
- nid yw'n gyson â threfniadau llywodraethu'r Cyngor; a
- nad oes gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau.

Sail ar Amod

Datganiad Cyfrifyddu

Ni allaf ddod i'r casgliad a yw'r Datganiad Cyfrifyddu yn cyflwyno derbyniadau a thaliadau a sefyllfa ariannol y Cyngor yn briodol ai peidio:

- Methodd y Cyngor â darparu digon o dystiolaeth i mi gwblhau fy ngwaith archwilio:
  - Ni ddarparodd y Cyngor gopïau o slipiau cyflog y Clerc ac felly ni allaf gadarnhau a yw'r cyflog yn unol â'r contract cyflogaeth ai peidio.
  - Nododd fy archwiliad 6 taliad a wnaed nad oeddent wedi'u cymeradwyo yn unol â rheolaethau mewnol y Cyngor
  - Ni ddarparodd y Cyngor ddigon o dystiolaeth i gefnogi cyflawnrwydd a chywirdeb derbynebau claddu

Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Yn fy marn i, nid yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn gyson â rheolaethau mewnol a threfniadau llywodraethu y Cyngor ar gyfer y flwyddyn:

- Honiad 2: Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor greu a chyhoeddi cynllun ar gyfer hyfforddiant cynghorwyr a staff. Mae Llywodraeth Cymru yn darparu canllawiau statudol ar hyn, sy'n nodi bod yn rhaid i'r cynllun gael ei gymeradwyo gan y cyngor llawn ac yn cynnwys manylion am y math o hyfforddiant, niferoedd cyfranogwyr, amserlen, a chost. Nid yw'r Cyngor wedi bodloni ei rwymedigaeth o dan Ddeddf

Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i greu a chyhoeddi cynllun hyfforddi ar gyfer aelodau.

- Honiad 3: Adran 50 o Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru etc. Mae Deddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi ei gyfrifon archwiliedig ar-lein. Mae rheoliad 5 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ochr yn ochr â'r cyfrifon. Mae rheoliad 15 o Reoliadau 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi ynghyd â'r cyfrifon, unrhyw dystysgrif, barn neu adroddiad a gyhoeddir, a roddwyd neu a wnaed gan yr Archwilydd Cyffredinol. Nid yw'r Cyngor wedi cyhoeddi cyfrifon a barn archwilio 2023-24 eto.
  Rydym yn argymell bod y Cyngor yn adolygu ei drefniadau cyhoeddi i sicrhau bod yr holl ddogfennau perthnasol yn cael eu cyhoeddi cyn gynted ag y bo'n ymarferol.
- Honiad 7: Mae'r Cyngor yn honni ei fod wedi rhoi trefniadau ar waith ar gyfer rheoli risg. Fodd bynnag, mae'r adroddiad archwilio mewnol yn nodi nad oedd y Cyngor wedi cynnal asesiad risg.

Trefniadau i sicrhau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio adnoddau

Ni allaf ddod i'r casgliad a oes gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau ai peidio

- Mae rheolau sefydlog a rheoliadau ariannol y Cyngor yn sylweddol anghyflawn

Materion ac argymhellion eraill

Tynnaf sylw'r Cyngor at y materion a'r argymhellion canlynol nad ydynt yn effeithio ar fy marn archwilio ond y dylai'r Cyngor fynd i'r afael â nhw.

Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol

Mae'r Cyngor wedi darparu ymateb cadarnhaol i honiad 10 yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Rwyf wedi cadarnhau gyda'r Cyngor bod yr ymateb a roddwyd yn anghywir ac nad yw'r Cyngor yn bodloni'r amodau sy'n ofynnol i arfer y Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol.

Rydym yn argymell bod y Cyngor yn adolygu'r datganiad yn ofalus cyn iddo ddarparu ymatebion cadarnhaol i'r honiad yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol, i sicrhau bod ei ymatebion yn gywir.

Gwybodaeth sy'n ofynnol ar gyfer archwilio

Bob blwyddyn rydym yn anfon hysbysiad archwilio i'r Cyngor sy'n nodi'r wybodaeth sydd ei hangen arnom i gwblhau'r archwiliad. Gall methu â darparu'r wybodaeth hon arwain at farn archwilio cymwys ac o bosibl ffi archwilio uwch.

Yn ogystal â'r wybodaeth gyflogres y cyfeirir ato uchod, methodd y Cyngor â darparu cysoni banc diwedd blwyddyn.

Rydym yn argymell bod y Cyngor yn adolygu'r hysbysiad archwilio blynyddol i sicrhau bod yr holl wybodaeth ofynnol yn cael ei darparu yn amserol.

Nid oes unrhyw faterion pellach yr hoffwn eu tynnu at sylw'r Cyngor.

 Richard Harries, Cyfarwyddwr, Archwilio Cymru **Ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru**	**Dyddiad: 13/10/2025**